

חוברת תרגול – לפני הבחירות: שיטת הבחירות וזיהוי פייק ניוז

מהדורה למורה חנ"מ

מהדורה למורה – מפתח תשובות

מטרות הדף:

- להכיר את עקרונות שיטת הבחירות בישראל כפי שמופיעים באתר
- לתרגל יישום שישה צעדים לבדיקת מהימנות מידע לפני שיתוף
- לזהות סימנים אפשריים לדיפ-פייק ולהבין את מגבלות הזיהוי החזותי
- לתרגל שיח מכבד המבחין בין עובדה מאומתת לדעה אישית

גרסת חנ"מ – פחות פריטים, עד 3 אפשרויות בחירה, בנק מילים, גופן מוגדל ושורות כתיבה רחבות. מומלץ להקריא את ההוראות בקול ולעבוד חלק אחר חלק, בלי הגבלת זמן.

חלק א' – פרק 1 • שיטת הבחירות בישראל – הכרת המושגים

1. ג – שוות, חשאיות ויחסיות
2. ב – איש לא יודע למי הצביע מישהו אחר

חלק ב' – פרק 1 • שיטת הבחירות בישראל – בדיקת עובדות

1. לא נכון – בישראל כל המדינה היא מחוז בחירה אחד (ארציות) ולא בחירות אזוריות.
2. נכון – זהו עקרון הכלליות - זכות הצבעה שווה לכלל האזרחים העומדים בתנאי הגיל.

חלק ג' – פרק 1 • שיטת הבחירות בישראל – הבנה והתאמה

1. שוות
2. יחסית

חלק ד' – פרק 1 • שיטת הבחירות בישראל – התאמת מושגים

1. 1 – ב (לכל אזרח בגיל המתאים יש זכות הצבעה)
2. 2 – ד (כל המדינה היא מחוז בחירה אחד)
3. 3 – א (הבוחר מצביע ישירות לרשימה בלי גורם מתווך)
4. 4 – ג (לכל קול יש אותו משקל בדיוק)

חלק ה' – פרק 2 • עקרונות הבחירות ומבנה המערכת – מושגי יסוד

1. א – מושב אחד בכנסת
2. א – האחוז המינימלי של קולות שרשימה צריכה כדי להיכנס לכנסת

חלק ו' – פרק 2 • עקרונות הבחירות ומבנה המערכת – תכונות ותהליכים

1. לא נכון – הבחירות בישראל ארציות – כל המדינה מהווה אזור בחירה אחד
2. נכון – זו אחת מתכונות הבחירות לפי חוק יסוד: הכנסת

חלק ז' – פרק 2 • עקרונות הבחירות ומבנה המערכת – השלמה והתאמה

1. יחסיות
2. קולות

חלק ח' – פרק 2 • עקרונות הבחירות ומבנה המערכת – התאמת מושגים

1. 1 – ד (לכל אזרח בגיל הזכאות יש זכות להצביע)
2. 2 – ג (לכל קול יש אותו משקל)
3. 3 – א (אף אחד לא יודע למי הצביע הבוחר)
4. 4 – ב (מספר המנדטים תואם לאחוז הקולות)

חלק ט' – פרק 3 • בלשי האמת: שישה צעדים לזיהוי פייק ניוז – היכרות עם הצעדים

- 1. א – מקור הידיעה
- 2. א – כדי לדעת אם זו ידיעה ישנה שמשותפת כאילו היא חדשה

חלק י' – פרק 3 • בלשי האמת: שישה צעדים לזיהוי פייק ניוז – היכרות עם הצעדים (המשך)

- 1. לא נכון – רגש חזק הוא סימן לעצור ולבדוק, לא הוכחה שהידיעה שקרית
- 2. לא נכון – פייק ניוז הוא עובדה מזויפת, לא דעה שונה משלנו

חלק י"א – פרק 3 • בלשי האמת: שישה צעדים לזיהוי פייק ניוז – השלמה

- 1. עצור

חלק י"ב – פרק 3 • בלשי האמת: שישה צעדים לזיהוי פייק ניוז – יישום על דוגמאות

- 1 – ד (מי פרסם את הידיעה - יש שם או אתר ידוע?)
- 2 – ג (האם זו ידיעה ישנה שמופצת מחדש כחדשה?)
- 3 – ב (האם תוכן הכתבה תומך במה שהכותרת מבטיחה?)
- 4 – א (האם התמונה המצורפת באמת מהאירוע המדובר?)

חלק י"ג – פרק 4 • דיפ-פייק ותמונות מזויפות – הכרת המושג והסימנים

- 1. ב – סרטון, תמונה או הקלטה שנוצרו או שונו בבינה מלאכותית כך שנראה שמישהו אמר או עשה דבר שלא קרה
- 2. ג – כי היום אפשר ליצור תמונה או סרטון מזויף שנראה אמיתי בכמה שניות
- 3. א – מצמוץ מוזר או מבט קפוא שלא זז באופן טבעי

חלק י"ד – פרק 4 • דיפ-פייק ותמונות מזויפות – התאמת סימנים לתיאור

- 1 – ג (תנועות הפה לא מתאימות בדיוק למילים)
- 2 – ד (מצמוץ מוזר או מבט קפוא)
- 3 – ב (אצבעות מיותרות או ידיים מעוותות)
- 4 – א (כיתוב מטושטש או אותיות לא הגיוניות)

חלק ט"ו – פרק 4 • דיפ-פייק ותמונות מזויפות – ניתוח ותגובה למקרה חשוד

- 1. לדוגמה סרטון מזויף שבו מנהל בית ספר 'מכריז' על ביטול מבחנים; ניתן לחשוף לפי קול רובוטי או תנועות שפתיים לא תואמות

חלק ט"ז – פרק 5 • איך בונים ידיעה מזויפת (כדי לדעת לזהות אותה) – הכרת הכללים

- 1. ב – להבין את הטכניקות כדי לדעת לזהות אותן
- 2. ב – לחץ זמן ודחיפות

חלק י"ז – פרק 5 • איך בונים ידיעה מזויפת (כדי לדעת לזהות אותה) – זיהוי טכניקות

- 1. לא נכון – ההנחיה מדגישה לבחור נושא תמים, לא אנשים אמיתיים
- 2. לא נכון – הפייקים צריכים להישאר בכיתה ומסומנים כתרגיל בלבד

חלק י"ח – פרק 5 • איך בונים ידיעה מזויפת (כדי לדעת לזהות אותה) – התאמה והשלמה

- 1. אנונימי (מומצא)
- 2. הקשר

חלק י"ט – פרק 5 • איך בונים ידיעה מזויפת (כדי לדעת לזהות אותה) – חיבור טכניקה לדוגמה

- 1 – ד ('אסון מתקרב לבית הספר!')
- 2 – א ('גורם בכיר שלא רצה להזדהות אמר ש...')
- 3 – ב ('אלפי תלמידים נפגעו')
- 4 – ג ('תעבירו מהר לפני שימחקו!')

חלק כ' – פרק 6 • שיח מכבד סביב מידע ודעות – היכרות עם אמנת השיח

- 1. לא נכון – האמנה קובעת: בלי כינויים, לעג או צעקות
- 2. נכון – האמנה מבחינה בין עובדה הדורשת מקור לבין דעה לגיטימית

כרטיס יציאה – מה לחפש

- יש לציין שלוש מתוך: כלליות, ארציות, ישירות, שוות, חשאיות, יחסיות, ולתת הסבר קצר ומדויק לכל אחת
- התשובה צריכה להתייחס לפחות לשניים-שלושה מהצעדים (מקור, תאריך, תוכן מול כותרת, תמונה, רגש, הצלבה) באופן מנומק ולא כללי
- יש לציין שהבדיקה החזקה ביותר היא מי פרסם ומה מדווחים מקורות אחרים, ולא רק סימנים חזותיים שמשתפרים עם הטכנולוגיה

טיפים להפעלה:

- ניתן לפרוס את החוברת על פני שני שיעורים: שיעור ראשון לפרקים 1-2 (שיטת הבחירות), שיעור שני לפרקים 3-6 (זיהוי פייק ניוז)
- בפרק על בניית ידיעה מזויפת חשוב להדגיש בכתב ובעל פה שהתרגיל נשאר בכיתה בלבד ואינו מיועד לשיתוף
- לתלמידים מתקשים אפשר לצמצם את מספר הצעדים הנדרשים בתרגול ולהתמקד ב-3 צעדים מרכזיים (מקור, תאריך, רגש)
- לתלמידים מתקדמים ניתן להוסיף דיון פתוח על דילמות בין חופש ביטוי לבדיקת מהימנות, תוך שמירה על ניטרליות פוליטית מלאה

חוברת תרגול – לפני הבחירות: שיטת הבחירות וזיהוי פייק ניוז

לפני הבחירות – חידון וזיהוי פייק ניוז

תיכון · חנ״מ

תוכן החוברת

1. פרק 1 – שיטת הבחירות בישראל
2. פרק 2 – עקרונות הבחירות ומבנה המערכת
3. פרק 3 – בלשי האמת: שישה צעדים לזיהוי פייק ניוז
4. פרק 4 – דיפ-פייק ותמונות מזויפות
5. פרק 6 – איך בונים ידיעה מזויפת (כדי לדעת לזהות אותה)
6. פרק 6 – שיח מכבד סביב מידע ודעות

שם: _____ כיתה: _____

יצרה: רוית ראש בן ישי

חוברת תרגול – לפני הבחירות: שיטת הבחירות וזיהוי פייק ניוז

חוברת התלמיד/ה חנ"מ

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

בחוברת זו תתרגלו שני נושאים: עקרונות שיטת הבחירות בישראל, ושיטות לזיהוי מידע מזויף ברשת. בכל פרק יש הסברים קצרים ותרגילים – השלימו אותם לפי הסדר, ובדקו את עצמכם בשאלות הסיכום בסוף.

בנק מילים: קולות | שוות | יחסית | אנונימי (מומצא) | יחסיות | עצור | הקשר

1 חלק א' – פרק 1 • שיטת הבחירות בישראל – הכרת המושגים

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. לפי חוק יסוד: הכנסת, הבחירות הן "כלליות, ארציות, ישירות..." מהן שלוש התכונות הנוספות?

(א) אזוריות, אישיות וגלויות (ב) חובה, חינם וקבועות (ג) שוות, חשאיות ויחסיות

2. מה המשמעות של "בחירות חשאיות"?

(א) כל אחד מצהיר בקול רם למי הצביע (ב) איש לא יודע למי הצביע מישהו אחר

(ג) התוצאות נשמרות בסוד לצמיתות

2 חלק ב' – פרק 1 • שיטת הבחירות בישראל – בדיקת עובדות

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	הבחירות בישראל הן בחירות אזוריות, כלומר כל אזור בוחר נציג משלו.	☐	☐

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
2	כל אזרח ואזרחית מעל גיל הבגרות החוקית רשאים להצביע בבחירות לכנסת.	☐	☐

3 חלק ג' – פרק 1 • שיטת הבחירות בישראל – הבנה והתאמה

השלימו את המילה החסרה.

1. בבחירות _____ כל קול שווה במשקלו לקול של כל אזרח אחר.

2. בשיטה ה_____, מספר המנדטים שמפלגה מקבלת תלוי באחוז הקולות שקיבלה מכלל הבוחרים.

4 חלק ד' – פרק 1 • שיטת הבחירות בישראל – התאמת מושגים

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. כלליות	___	**א.** הבוחר מצביע ישירות לרשימה בלי גורם מתווך
2. ארציות	___	**ב.** לכל אזרח בגיל המתאים יש זכות הצבעה
3. ישירות	___	**ג.** לכל קול יש אותו משקל בדיוק
4. שוות	___	**ד.** כל המדינה היא מחוז בחירה אחד

5 חלק ה' – פרק 2 • עקרונות הבחירות ומבנה המערכת – מושגי יסוד

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. מהו 'מנדט' בשיטת הבחירות בישראל?

(א) מושב אחד בכנסת (ב) קול בודד של בוחר (ג) שם של רשימה

2. אחוז החסימה הוא...

(א) האחוז המינימלי של קולות שרשימה צריכה כדי להיכנס לכנסת

(ב) האחוז המקסימלי של קולות שמותר לקבל (ג) מספר המנדטים בכנסת

6 חלק ו' – פרק 2 • עקרונות הבחירות ומבנה המערכת – תכונות ותהליכים

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	בישראל הבחירות הן אזוריות, כלומר כל אזור בוחר נציג משלו.	☐	☐
2	הבחירות לכנסת הן חשאיות – אף אחד לא יודע למי הצביע הבוחר.	☐	☐

7 חלק ז' – פרק 2 • עקרונות הבחירות ומבנה המערכת – השלמה והתאמה

השלימו את המילה החסרה.

1. לפי חוק יסוד: הכנסת, הבחירות הן כלליות, ארציות, ישירות, שוות, חשאיות ו

_____

2. ככל שרשימה מקבלת יותר _____, כך היא זוכה ביותר מנדטים

8 חלק ח' – פרק 2 • עקרונות הבחירות ומבנה המערכת – התאמת מושגים

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. כלליות	___	**א.** אף אחד לא יודע למי הצביע הבוחר

2. שוות	___	**ב.** מספר המנדטים תואם לאחוז הקולות
3. חשאיות	___	**ג.** לכל קול יש אותו משקל
4. יחסיות	___	**ד.** לכל אזרח בגיל הזכאות יש זכות להצביע

9 חלק ט' – פרק 3 • בלשי האמת: שישה צעדים לזיהוי פייק ניוז – היכרות עם הצעדים

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. מהו הצעד הראשון שבלש אמת בודק בכל ידיעה?

(א) מקור הידיעה (ב) הצבע של התמונה (ג) אורך הכתבה

2. למה חשוב לבדוק את תאריך הידיעה?

(א) כדי לדעת אם זו ידיעה ישנה שמשותפת כאילו היא חדשה

(ב) כדי לדעת כמה מילים יש בכתבה (ג) כדי לבדוק את מזג האוויר

10 חלק י' – פרק 3 • בלשי האמת: שישה צעדים לזיהוי פייק ניוז – היכרות עם הצעדים (המשך)

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	הודעה שמעוררת פחד או כעס חזק היא תמיד פייק ניוז	☐	☐
2	דעה שאנחנו לא מסכימים איתה נחשבת פייק ניוז	☐	☐

11 חלק י"א – פרק 3 • בלשי האמת: שישה צעדים לזיהוי פייק ניוז – השלמה

השלימו את המילה החסרה.

1. לפי כלל הזהב של הבלש, הודעה שגורמת לרגש חזק כמו פחד זה הרגע ל _____ ולבדוק לפני שמאמינים או משתפים

12 חלק י"ב – פרק 3 • בלשי האמת: שישה צעדים לזיהוי פייק ניוז – יישום על דוגמאות

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. מקור	___	**א.** האם התמונה המצורפת באמת מהאירוע המדובר?
2. תאריך	___	**ב.** האם תוכן הכתבה תומך במה שהכותרת מבטיחה?
3. כותרת מול תוכן	___	**ג.** האם זו ידיעה ישנה שמופצת מחדש כחדשה?
4. תמונה מחוץ להקשר	___	**ד.** מי פרסם את הידיעה - יש שם או אתר ידוע?

13 חלק י"ג – פרק 4 • דיפ-פייק ותמונות מזויפות – הכרת המושג והסימנים

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. מהו דיפ-פייק?

(א) תמונה ישנה שצולמה במצלמה רגילה

(ב) סרטון, תמונה או הקלטה שנוצרו או שונו בבינה מלאכותית כך שנראה שמישהו אמר או עשה דבר שלא קרה

(ג) כתבה שפורסמה באתר חדשות מוכר

2. מדוע הטענה "ראיתי במו עיניי" כבר לא מספיקה כהוכחה?

(א) כי מצלמות כבר לא קיימות (ב) כי כל סרטון מצולם בלילה

(ג) כי היום אפשר ליצור תמונה או סרטון מזויף שנראה אמיתי בכמה שניות

3. איזה מהבאים הוא סימן אפשרי לדיפ-פייק באזור העיניים?

(א) מצמוץ מוזר או מבט קפוא שלא זז באופן טבעי (ב) עיניים בצבע חום

(ג) עיניים פקוחות לאורך כל הסרטון

14 חלק י"ד – פרק 4 • דיפ-פייק ותמונות מזויפות – התאמת סימנים לתיאור

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. שפתיים וקול	___	**א.** כיתוב מטושטש או אותיות לא הגיוניות
2. עיניים ומצמוץ	___	**ב.** אצבעות מיותרות או ידיים מעוותות
3. ידיים ואצבעות	___	**ג.** תנועות הפה לא מתאימות בדיוק למילים
4. טקסט ברקע	___	**ד.** מצמוץ מוזר או מבט קפוא

15 חלק ט"ו – פרק 4 • דיפ-פייק ותמונות מזויפות – ניתוח ותגובה למקרה חשוד

ענו בקצרה.

1. כתבו דוגמה בדויה לסרטון דיפ-פייק אפשרי בבית הספר, וציינו סימן אחד שיכול היה לחשוף אותו

16 חלק ט״ז – פרק 5 • איך בונים ידיעה מזויפת (כדי לדעת לזהות אותה) – הכרת הכללים

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. מה המטרה האמיתית של התרגיל 'בנו פייק וחשפו'?

(א) להפיץ ידיעות מצחיקות ברשת (ב) להבין את הטכניקות כדי לדעת לזהות אותן

(ג) להתחרות מי כותב הכי טוב

2. כותרת כמו 'תעבירו מהר לפני שימחקו!' מדגימה בעיקר איזו טכניקה?

(א) תמונה מאירוע אחר (ב) לחץ זמן ודחיפות (ג) ידיעה ישנה כחדשה

17 חלק י״ז – פרק 5 • איך בונים ידיעה מזויפת (כדי לדעת לזהות אותה) – זיהוי טכניקות

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	מותר לבנות בתרגיל ידיעה מזויפת על תלמיד אמיתי מהכיתה.	☐	☐
2	אפשר לשתף את הפייק שנבנה בכיתה גם ברשתות החברתיות, כדי לבדוק מי מזהה אותו.	☐	☐

18 חלק י״ח – פרק 5 • איך בונים ידיעה מזויפת (כדי לדעת לזהות אותה) – התאמה והשלמה

השלימו את המילה החסרה.

1. שימוש ב'גורם שלא רצה להזדהות' או סתם 'שמעתי ש...' נקרא טכניקת מקור _____

2. כשמציגים תמונה שלא שייכת באמת לאירוע המדובר, מדובר בתמונה מחוץ ל _____

19 חלק י"ט – פרק 5 • איך בונים ידיעה מזויפת (כדי לדעת לזהות אותה) – חיבור טכניקה לדוגמה

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. כותרת מפחידה או מקוממת	___	**א.** 'גורם בכיר שלא רצה להזדהות אמר ש…'
2. מקור אנונימי או מומצא	___	**ב.** 'אלפי תלמידים נפגעו'
3. מספר מוגזם בלי מקור	___	**ג.** 'תעבירו מהר לפני שימחקו!'
4. לחץ זמן	___	**ד.** 'אסון מתקרב לבית הספר!'

20 חלק כ' – פרק 6 • שיח מכבד סביב מידע ודעות – היכרות עם אמנת השיח

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	לפי אמנת השיח בכיתה, מותר להשתמש בכינויי גנאי כדי לחזק טיעון	☐	☐
2	לפי האמנה, עובדה צריכה להיות מגובה במקור, ואילו דעה יכולה להשתנות מאדם לאדם	☐	☐

כרטיס יציאה

תארו במילים שלכם שלוש מתוך תכונות הבחירות בישראל (למשל כלליות, ישירות, חשאיות)

בחרו כותרת מפוקפקת ופרטו אילו משישה הצעדים הייתם מפעילים כדי לבדוק אותה, ולמה

איך הרגשתי בשיעור? ☹ 😐 🙂 😀